Хаустова В.Є.
доктор економічних наук, професор, директор,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук України, м. Харків
Трушкіна Н.В.
кандидат економічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник сектору
промислової політики та інноваційного розвитку
відділу промислової політики та енергетичної безпеки,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук України, м. Харків

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-16

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РЕГІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Сучасний етап відновлення економіки України формується в умовах одночасного подолання наслідків масштабних руйнувань та необхідності стратегічного переосмислення підходів до управління ресурсами й екологічними обмеженнями розвитку територій. У цій площині система управління відходами набуває не допоміжного, а системоутворюючого значення, оскільки поєднує екологічні, інфраструктурні та фінансово-економічні аспекти регіонального розвитку.

До початку повномасштабної війни зазначена сфера характеризувалася інерційністю управлінських рішень, домінуванням захоронення відходів, обмеженим розвитком інфраструктури перероблення та низькою інвестиційною активністю на регіональному рівні. Воєнні дії істотно посилили наявні дисбаланси внаслідок різкого зростання обсягів будівельних і змішаних відходів, руйнування об'єктів поводження з відходами, порушення логістичних зв'язків і зниження фінансової спроможності територіальних громад.

За таких умов використання виключно бюджетних механізмів фінансування не забезпечує можливості переходу до структурної модернізації галузі. Це зумовлює необхідність залучення інвестиційно орієнтованих інструментів розвитку, здатних забезпечити довгостроковий ефект і підвищити стійкість регіональних систем управління відходами.

У фінансово-економічному вимірі зелені інвестиції доцільно трактувати як механізм перерозподілу капіталу на користь проєктів, що одночасно знижують екологічні ризики та формують економічну віддачу в середньо- й довгостроковій перспективі. Для сфери управління

відходами це означає можливість переходу від фрагментарних рішень до формування інтегрованих регіональних систем, орієнтованих на роздільне збирання, перероблення, повторне використання та енергетичне відновлення ресурсів.

Особливістю зелених інвестицій у цій сфері є їх мультиплікативний характер, який проявляється не лише у зменшенні негативного впливу на довкілля, а й у розвитку інфраструктури, створенні нових робочих місць, формуванні локальних ринків вторинної сировини та підвищенні управлінської спроможності органів місцевого самоврядування. Водночас реалізація такого потенціалу залежить від якості інституційного середовища, узгодженості стратегічних і програмних документів, а також наявності інвестиційно підготовлених проєктів, здатних відповідати вимогам міжнародних і приватних інвесторів.

Незважаючи на формування в Україні нормативно-правових засад управління відходами, інституційна архітектоніка регіонального рівня залишається фрагментованою. Значна частина регіональних планів має формалізований характер і не супроводжується чітко визначеними фінансовими моделями, механізмами залучення приватного капіталу та інструментами розподілу ризиків. Обмеженість управлінських і аналітичних компетенцій органів місцевого самоврядування у сфері підготовки техніко-економічних обґрунтувань, фінансових і тарифних моделей знижує інвестиційну привабливість проєктів та ускладнює доступ регіонів до ресурсів міжнародних фінансових організацій.

Водночас посилення інституційної спроможності можливе за рахунок розвитку міжмуніципальної співпраці, формування регіональних кластерів у сфері перероблення відходів і інтеграції інструментів розширеної відповідальності виробника. Такі підходи дозволяють досягти ефекту масштабу, оптимізувати логістичні процеси та підвищити фінансову життєздатність інфраструктурних проєктів.

Систематизація чинників, що визначають реальні можливості залучення зеленого капіталу до регіональних систем управління відходами, потребує поєднання інституційних і фінансових параметрів у єдину аналітичну конструкцію, що подано в таблиці 1.

Аналітична логіка таблиці ґрунтується на послідовному переході від базових управлінських передумов до формування інвестиційної спроможності регіонів. Інституційні параметри створюють рамкові умови функціонування системи управління відходами, тоді як інвестиційна підготовленість проєктів забезпечує трансформацію стратегічних цілей у фінансово реалізовані рішення. Фінансові інструменти розглядаються як взаємодоповнюючі елементи, що дозволяє зменшити залежність від бюджетних ресурсів, а цифрові рішення та соціально-поведінковий вимір формують підґрунтя для підвищення прозорості, довіри та довгострокової стійкості інвестиційних процесів.

Таблиця 1

Інституційні та фінансові параметри формування інвестиційної спроможності регіональних систем управління відходами

Компонент	Зміст та ключові параметри	Інвестиційний і системний результат
Інституційне середовище	Узгодження регіональних планів із документами стратегічного розвитку; міжмуніципальна координація; чіткий розподіл управлінських повноважень	Зниження регуляторної невизначеності; підвищення прогнозованості інвестиційних умов
Інвестиційна підготовленість проєктів	ТЕО, фінансові та тарифні моделі, аналіз регуляторних і ринкових ризиків	Зростання фінансової життєздатності та банківської спроможності проєктів
Фінансові інструменти	Міжнародні фінансові організації, публічно-приватне партнерство, муніципальні фінансові інструменти, EPR	Диверсифікація джерел фінансування та зниження бюджетного навантаження
Цифрові рішення	Облік і моніторинг потоків відходів, контроль реалізації проєктів, прозорість фінансових операцій	Зменшення інформаційної асиметрії та підвищення довіри інвесторів
Соціально-поведінковий вимір	Участь громад, комунікація реформ, формування екологічної культури	Підвищення суспільної підтримки та стійкості інвестиційних ініціатив

Джерело: складено авторами на основі опрацювання та узагальнення [1–4]

Отримані результати свідчать, що залучення зеленого капіталу до сфери управління відходами доцільно розглядати не як разове фінансове рішення, а як елемент довгострокової регіональної політики, спрямованої на структурну трансформацію інфраструктури та управлінських практик.

Отже, у результаті проведеного дослідження встановлено, що ефективне залучення зелених інвестицій у регіональні системи управління відходами можливе лише за умови поєднання інституційних реформ, фінансових механізмів і належної інвестиційної підготовленості проєктів. Результативність таких інвестицій визначається не обсягами залученого капіталу, а здатністю регіонів формувати прозорі, фінансово життєздатні та соціально прийнятні інфраструктурні рішення. Інтеграція інституційних і фінансових параметрів створює передумови для підвищення інвестиційної спроможності регіонів і переходу до стійких моделей управління відходами.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методик оцінювання інвестиційної спроможності регіонів; аналізі ефективності моделей публічно-приватного партнерства в умовах підвищених ризиків; дослідженні ролі цифрових платформ у

забезпеченні прозорості й інвестиційної привабливості сфери управління відходами.

Список використаних джерел:

1. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Інфраструктурне забезпечення регіонального управління відходами у контексті циркулярної економіки (на прикладі Харківської області). *Проблеми економіки*. 2022. № 4. С. 118–132. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-4-118-132

2. Dzwigol H., Trushkina N., Kwilinski A. The Organizational and Economic Mechanism of Implementing the Concept of Green Logistics. *Virtual Economics*. 2021. Vol. 4. No. 2. P. 74–108. DOI: https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02(3)

3. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Фінансове забезпечення розвитку критичної інфраструктури в умовах повоєнної відбудови економіки України. *Бізнес Інформ.* 2023. № 8. С. 263–274. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-263-274

4. Kwilinski A., Trushkina N. Green Investments as Tools for Stimulating the Sustainable Financing of Logistics Systems Development. *E3S Web of Conferences*. 2023. Vol. 456. Article 01003. DOI: https://doi.org/10.1051/e3sconf/202345601003